ثلاثة الأصول وأدلتها (للحرمين والجمعية)

دريٍ ڴوني اصول او دلايل يپ

درې کوني اصول او دلايل يې

شيخ محمد التميمي رحمه الله

درې کوني اصول او دلايل يې

شيخ محمد التميمي رحمه الله

بسم الله الرحمن الرحيم

پوه شه -الله تعالى دې پر تا ورحمېږي- چې د څلورو مسايلو پېژندل پر موږ لازم دي:

لومړی: علم دی، چې مراد ترې په دلائلو سره د الله تعالى، د هغه د نبي او د اسلامي دين پېژندل دي.

دويمه: پرې عمل کول.

دريمه مساله: علم ته بلنه ورکول.

څلورمه: په دې لار کې په ضرر ليدلو صبر کول.

دليل يې د الله تعالى دا قول دی: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

﴿وَٱلۡعَصۡرِ 1 إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ 2 إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡحَقِّ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلصَّبۡرِ 3﴾

قسم دی په عصر (مازديگر يا زمانه) (١)

يقينا انسان خامخا په تاوان کې دی (٢

مگر هغه کسان چې ايمان يې راوړی او ښه کارونه يې کړي دي او پر حق يې سپارښتنه کړې ده او پر صبر يې سپارښتنه کړې ده). [العصر:١-٣].

شافعي رحمه الله تعالی ویلي: «که الله تعالی خپلو بندګانو ته له دې سورت پرته نور دلایل نه و رالیږلي نو همدې ورته بسنه کوله».

او بخاري رحمه الله فرمایلي دي: باب دی په دې اړه چې علم له وینا او عمل څخه مخکې اړین دی؛ او دلیل یې د الله تعالی دا قول دی: ﴿فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ...﴾[محمد:۹]، نو له وینا او عمل څخه مخکې یې په علم پیل وکړ.

پوهه شه -الله دې پر تا ورحمیږي-: چې د دغو درېیو مسئلو زده کړه او پرې عمل کول پر هر مسلمان او مسلمانې واجب دي:

(لومړی): دا چې الله موږ پیدا کړي یو، موږ ته یې روزي راکړې او بې سرنوشته یې نه یو پرېښي؛ بلکې موږ ته یې یو رسول رالیږلی، نو چا یې چې اطاعت وکړ جنت ته به داخلیږي او چا یې چې نافرماني وکړه اور ته به داخلیږي.

دلیل یې د الله تعالی دا وینا ده:

﴿إِنَّآ أَرۡسَلۡنَآ إِلَيۡكُمۡ رَسُولٗا شَٰهِدًا عَلَيۡكُمۡ كَمَآ أَرۡسَلۡنَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ رَسُولٗا 15 فَعَصَىٰ فِرۡعَوۡنُ ٱلرَّسُولَ فَأَخَذۡنَٰهُ أَخۡذٗا وَبِيلٗا 16﴾

(بېشکه موږ تاسې ته همغسې یو رسول پر تاسې د شاهد په توګه لیږلی لکه چې فرعون ته مو یو رسول لیږلی و (۱۵) خو فرعون له هغه رسوله سر غړونه وکړه؛ نو بیا مو ډېر سخت راګیر کړ). [المزمل:۱۵-۱۶].

دویمه مساله: الله تعالی نه خوښوي چې په عبادت کې له هغه سره څوک شریک شي، نه کومه مقربه ملایکه او نه کوم استول شوی نبي؛ دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿وَأَنَّ ٱلۡمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا18﴾

(او دا چې جوماتونه د الله لپاره دي، نو تاسي له الله سره هیڅوك مه رابولئ). [الجن سورت: ۱۸ ایت].

دریيمه: چا چې د رسول اطاعت کړی وي او الله یې یو ګڼلی وي، هغه ته روا نه ده چې د هغه چا سره دوستي وکړي چې د الله او د هغه له رسول سره یې دښمني وي، که څه هم ډېر نږدې خپلوان یې وي.

دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿لَّا تَجِدُ قَوۡمٗا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ يُوَآدُّونَ مَنۡ حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوۡ كَانُوٓاْ ءَابَآءَهُمۡ أَوۡ أَبۡنَآءَهُمۡ أَوۡ إِخۡوَٰنَهُمۡ أَوۡ عَشِيرَتَهُمۡۚ أُوْلَٰٓئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ ٱلۡإِيمَٰنَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٖ مِّنۡهُۖ وَيُدۡخِلُهُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ عَنۡهُۚ أُوْلَٰٓئِكَ حِزۡبُ ٱللَّهِۚ أَلَآ إِنَّ حِزۡبَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ22﴾

(داسې یو قوم به ونه مومې چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري، (او بیا) له هغه چا سره دوستي کوي چې د الله او د هغه د رسول دښمني یې کړې وي، که څه هم پلرونه، زامن، ورونه یا خپله کورنۍ یې وي. د هغوی زړونو کې الله ایمان اچولی او په خپل روح سره یې د هغوی ملاتړ کړی. او هغوی به داسې جنتونو ته ننباسي چې ترې لاندې به یې ویالې بهیږي، تلپاتې به وي په هغو کې. له هغوی څخه الله راضي دی او هغوی له هغه راضي دي. دا خلک د الله ډله ده، خبر

اوسئ چې د الله ډله په ربښتيا بريالی کېدونکي ده). [سورت المجادلة: ايت ۲۲].

پوهه شه - الله دې تا ته د خپل طاعت لاربښوونه وکړي- چې حنيفيت -يعني د ابراهيم دين- دا دی: چې ته يوازې د الله عبادت وکړې او د هغه لپاره دين خالص کړې، او په دې سره الله ټولو خلکو ته امر کړی او د همدې لپاره يې پيدا کړي دي؛ لکه څنګه چې الله تعالی فرمايلي:

﴿وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ56﴾

(او ما پيريان او انسانان نه دي پيدا کړي مګر د دې لپاره چې زما عبادت وکړي). [الذاريات سورت: ۵۶ ايت]، او د "يَعْبُدُونِ" معنا دا ده چې الله يو ومني.

او لوی شی چې الله پرې امر کړی دی توحيد دی، او هغه دې ته وايي چې عبادت يوازې الله لره وشي.

او لوی شی چې الله ترې منع کړې ده: شرک دی، او هغه له الله سره د بل چا رابلل دي.

اودليل: د الله تعالی وينا ده:

﴿وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗا...﴾

(او (يوازې) د الله تعالی بندګي وکړئ او هيڅ شی ورسره مه شريکوئ...) [النساء سورت: ۳۶ ايت].

کله چې تاته وويل شو: هغه درې ګوني اصول کوم دي چې پر انسان يې پېژندل واجب دي؟

نو ته وو ايه چې: بنده لره خپل رب، خپل دين او خپل پيغمبر محمد -صلی الله عليه وسلم- پېژندل دي.

[لومړی اصل]

نو كه چېرته درته وويل شو: رب دې څوک دی؟

ته ووايه: رب مې هغه الله دی چې زه او ټول عالم يې په خپلو نعمتونو پاللي يو، او هغه مې معبود دی چې له هغه پرته مې هيڅ بل معبود نشته، او دليل يې د الله تعالى دا قول دی:

﴿ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ2﴾

(ټولې ستاينې (صفتونه) خاص الله لره دي، چې د عالميانو پالونكى دى). [الفاتحة: ٢]. او له الله پرته چې هر څه دي هغه عالم دی، او زه هم له دې عالم څخه يو يم.

(كه درته وويل شو چې): خپل رب دې په څه پېژندلی دی؟

نو ته ورته ووايه: د هغه (د قدرت) په نښانو او مخلوقاتو.

د هغه له نښانو څخه؛ شپه، ورځ، لمر او سپوږمۍ دي.

او د هغه له مخلوقاتو څخه: اووه اسمانونه او ځمكې چې پكې دي، او اووه ځمكې او څوک چې پكې دي، او څه چې د دواړو تر منځ دي.

دليل يې د الله تعالى دا قول دی:

﴿وَمِنۡ ءَايَٰتِهِ ٱلَّيۡلُ وَٱلنَّهَارُ وَٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُۚ لَا تَسۡجُدُواْ لِلشَّمۡسِ وَلَا لِلۡقَمَرِ وَٱسۡجُدُواْۤ لِلَّهِ ٱلَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمۡ إِيَّاهُ تَعۡبُدُونَ37﴾

(او د هغه له نښانو څخه شپه، ورځ، لمر او سپوږمۍ ده، مه لمر ته سجده كوئ او مه سپوږمۍ ته، او (يوازې) هغه الله ته سجده وكړئ چې هغه (ټول) يې پيدا كړي دي، كه چېرې تاسو يوازې د هغه بندګي كوئ). [فصلت سورت: ٣٧ ايت].

او د الله تعالى وينا:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِۖ يُغۡشِي ٱلَّيۡلَ ٱلنَّهَارَ يَطۡلُبُهُۥ حَثِيثٗا وَٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَ وَٱلنُّجُومَ مُسَخَّرَٰتِۭ بِأَمۡرِهِۦٓۗ أَلَا لَهُ ٱلۡخَلۡقُ وَٱلۡأَمۡرُۗ تَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ54﴾

(بې شکه ستاسو رب هغه الله دی چې اسمانونه او ځمکه يې په شپږو ورځو کې پيدا کړل، بيا يې پر عرش استواء (د عرش د پاسه شو) وکړه، شپه په ورځې باندې پټوي چې هر يو په تلوار سره لټوي او لمر، سپوږمۍ او ستوري (يې پيدا کړل) چې د هغه په امر غاړه ايښودونکي دي. خبر اوسئ! پيدا کول او حکم چلول خاص هغه لره دي، الله برکت والا دی، د ټولو مخلوقاتو رب). [الأعراف سورت: ۵۴ ايت].

او رب معبود ته ويل کيږي؛ دليل يې د الله تعالى دا قول دی:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُمۡ وَٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ21 ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ فِرَٰشٗا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءٗ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَخۡرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزۡقٗا لَّكُمۡۖ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ22﴾

(اى خلکو! د خپل رب عبادت وکړئ، هغه (رب) چې تاسي او له تاسي وړاندي خلک يې پيدا کړي، کېداى شي چې تاسي ځانونه وژغورئ (د الله تعالى له عذاب څخه) (۲۱).

هغه (رب) چې ستاسي لپاره يې ځمکه فرش (هواره) کرځولې ده او هسک (آسمان) يې چت او د آسمان له لوري يې اوبه نازلې کړې دي، نو راويستي يې دي په دې اوبو سره هر ډول مېوې ستاسې لپاره روزي (رزق)، نو له الله سره

شریکان مه نیسئ، په داسې حال کې چې تاسې پوهیږئ (چې الله شریک نه لري). [البقرة سورت: ۲۱-۲۲ ایتونه].

ابن کثیر رحمه الله فرمایلي: "د دې شیانو خالق؛ همغه د عبادت وړ دی".

او د عبادت هغه ډولونه چې الله امر پرې کړی دی: لکه اسلام، ایمان او احسان؛ او دغه راز دعاء، ویره، امید ساتل، توکل، لیوالتیا، ډار، عاجزي، وېره، رجوع، مرسته غوښتل، پناه غوښتل، تنګسه کې د مرستې غوښتنه، حلالول، نذر او نور هغه عبادتونه چې الله امر پرې کړی دی - ټول الله تعالی لره دي؛ او دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿وَأَنَّ ٱلۡمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا18﴾

(او دا چې جوماتونه د الله لپاره دي، نو (هلته) له الله سره هیڅوك مه رابولئ). [الجن سورت: ۱۸ ایت].

نو که چا له دې عبادت څخه کوم شی له الله پرته بل چا ته وکړ، هغه مشرک او کافر دی، دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿وَمَن يَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرۡهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓۚ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلۡكَٰفِرُونَ117﴾

(او څوك چې له الله سره بل معبود رابولي چې په اړه یې کوم دلیل هم ورسره نشته؛ نو حساب یې له خپل رب سره دی، پرته له شکه چې داسې کافران نه بریالي کیږي). [المؤمنون سورت : ۱۱۷ ایت].

او په حدیث کې دي چې:

"الدُّعَاءُ مُخُّ العِبَادَةِ".
«دعا د عبادت مغز دی».
دليل يې د الله تعالى دا قول دی:
﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ٱدۡعُونِيٓ أَسۡتَجِبۡ لَكُمۡۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسۡتَكۡبِرُونَ عَنۡ عِبَادَتِي سَيَدۡخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ60﴾
(او ستاسو پالونکي ويلي دي چې ما درو بولئ سوال به مو قبول کړم يقيناً هغه کسان چې زما له عبادته لويي کوي ژر به په سپکاوي سره جهنم ته ننوځي). [غافر سورت: ۶۰ ايت].
او د خوف دليل د الله تعالى دا قول دی:
﴿...فَلَا تَخَافُوهُمۡ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ﴾
(...)کورئ بيا) مه ترې داريږئ او مانه وډار شئ که تاسو ريښتيا مومنان ياست). [آل عمران سورت: ۱۷۵ ايت].
او د رجاء دليل د الله تعالى دا قول دی:
﴿...فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا﴾
(...نو هر څوک چې له خپل رب سره د ملاقات هيله لري هغه دې سم کارونه وکړي او د خپل رب په عبادت کې دې بل هيڅوک نه شريکوي). [الکهف سورت: ۱۱۰ ايت].
او د توکل دليل، د الله تعالى دا قول دی:
﴿...وَعَلَى ٱللَّهِ فَتَوَكَّلُوٓاْ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ﴾
(...او په الله بروسه وکړئ که (ريښتيني) مومنان ياست).
[المائدة سورت: ۲۳ ايت]، او د الله تعالى دا قول:
﴿...وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسۡبُهُۥٓ...﴾

(...او ځوك چې پر الله بروسه وكړي نو همغه ورته بسنه كوي...) [الطلاق سورت: ايت ٣] .

او د رغبت، ډار او خشوع دليل د الله تعالى دا قول دى:

﴿...إِنَّهُمۡ كَانُواْ يُسَٰرِعُونَ فِي ٱلۡخَيۡرَٰتِ وَيَدۡعُونَنَا رَغَبٗا وَرَهَبٗاۖ وَكَانُواْ لَنَا خَٰشِعِينَ﴾

(...بې شكه هغوى (ټولو) په نېكيو كې بيړه كوله او موږ يې (د ثواب) په مينه او (له عذاب نه) په وېره وربللو، او خاص موږ ته غاړه اېښودونكي وو). [الأنبياء سورت: ٩٠ ايت].

او د وېرې دليل د الله تعالى دا قول دى:

﴿...فَلَا تَخۡشَوۡهُمۡ وَٱخۡشَوۡنِ...﴾

(...نو له هغوى مه وېرېږئ بلكې له ما ووېرېږئ...) [سورت المائدة: ٣ ايت].

او د رجوع دليل د الله تعالى دا قول دى:

﴿وَأَنِيبُوٓاْ إِلَىٰ رَبِّكُمۡ وَأَسۡلِمُواْ لَهُۥ...﴾

(او خپل پالونكي ته مو رووګرځئ او هغه ته غاړه كېږدئ...) [الزمر سورت: ايت ٥٤].

او د مرستې غوښتو دليل د الله تعالى دا قول دى:

﴿إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ5﴾

(خاص (يوازې) ستا عبادت كوو، او خاص له تا څخه مرسته (مدد) غواړو). [الفاتحة سورت: ٥ ايت]، او په حديث كې دي چې:

"إِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ".

«که مرسته غواړې، نو له الله څخه مرسته وغواړه».
او د پناه غوښتو دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ1﴾

(ووایه د سباوون پر رب پناه غواړم). [سورت الفلق: ایت ۱]، او

﴿قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ1﴾

(ووایه د (ټولو) خلکو پر پالونکي پناه غواړم). [الناس سورت: ۱ ایت].

او د تنګسې پر مهال د مرستې غوښتو دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿إِذۡ تَسۡتَغِيثُونَ رَبَّكُمۡ فَٱسۡتَجَابَ لَكُمۡ...﴾

(هغه وخت چې کله تاسي خپل پروردګار ته فریاد کاوه، په ځواب کې هغه وفرمایل...) [الأنفال سورت:۹ ایت].

او د ذبحې دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿قُلۡ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحۡيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ162 لَا شَرِيكَ لَهُۥ...﴾

(ورته وایه: بې شکه زما لمونځ، زما د عبادت ټول مراسم او زما ژوند او مرګ هر څه د مخلوقاتو رب الله لره دي (۱۶۲). چې هيڅ شريك نه لري...) [الأنعام سورت: ۱۶۲-۱۶۳]، او له سنت څخه یې دلیل دا دی:

"لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ".

«پر هغه چا دې د الله لعنت وي چې د الله نه غیر د بل چا لپاره حلاله کوي».

او د نذر دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿يُوفُونَ بِٱلنَّذۡرِ وَيَخَافُونَ يَوۡمٗا كَانَ شَرُّهُۥ مُسۡتَطِيرٗا7﴾

(هغوی نذر پوره کوي او له هغې ورځې ډاریږي چې د هغې شر خپور دی). [الإنسان سورت: ۷ آیت].

[دویم اصل]

په دلایلو سره د اسلام د دین پیژندل، چې هغه: الله تعالی ته په توحید سره تسلیمېدل، د اطاعت له لارې هغه ته غاړه اېښودل، او له شرک او مشرکانو څخه بیزاري ده.

او هغه درې مرتبې لري: اسلام، ایمان او احسان.

او هره مرتبه خپل ارکان لري.

د اسلام ارکان پنځه دي: ګواهي ورکول چې له الله پرته بل حق معبود نشته او دا چې محمد صلی الله علیه وسلم د الله رسول دی، لمونځ قایمول، زکات ورکول، د رمضان روژه نیول او د بیت الله الحرام حج کول.

نو د ګواهی ورکولو دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿شَهِدَ ٱللَّهُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ وَأُوْلُواْ ٱلۡعِلۡمِ قَآئِمَۢا بِٱلۡقِسۡطِۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ18﴾

(الله په خپله د دې خبرې شاهدي ورکړې ده چې له هغه پرته بل هېڅوک مستحق د عبادت نشته او ملاېکې او ټول اهل علم هم په ریښتیني او منصفانه توګه پر دې شاهدان دي چې له

هغه زورور با حکمته ذات څخه پرته په واقع کې هیڅ بل لایق د عبادت نشته. [آل عمران سورت: ایت ۱۸].

او معنا یې دا ده چې: له الله پرته بل هیڅ حق معبود نشته.

(لَا إِلَٰهَ) د ټولو هغو شیانو نفي کوي چې له الله پرته یې عبادت کیږي.

"إِلَّا اللَّهُ" یوازې الله ته د عبادت اثبات.

د هغه په عبادت کې شریک نشته، لکه څنګه چې د هغه په پاچاهۍ کې شریک نشته.

او تفسیر یې داسې دی چې د الله تعالی دې قول روښانه کړی دی:

﴿وَإِذۡ قَالَ إِبۡرَٰهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦٓ إِنَّنِي بَرَآءٞ مِّمَّا تَعۡبُدُونَ26 إِلَّا ٱلَّذِي فَطَرَنِي..﴾

(او کله چې ابراهیم خپل پلار او قوم ته وویل: بېشکه زه له هغه څه بېزار یم کوم چې تاسو یې عبادت کوئ (۲۶)

پرته له هغه (الله) چې زه یې پیدا کړی یم..) [الزخرف سورت: ۲۶- ۲۷ ایتونه]، او د الله تعالی وینا:

﴿قُلۡ يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ تَعَالَوۡاْ إِلَىٰ كَلِمَةٖ سَوَآءِۭ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمۡ أَلَّا نَعۡبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نُشۡرِكَ بِهِۦ شَيۡـٔٗا وَلَا يَتَّخِذَ بَعۡضُنَا بَعۡضًا أَرۡبَابٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِۚ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَقُولُواْ ٱشۡهَدُواْ بِأَنَّا مُسۡلِمُونَ64﴾

(ورته ووایه ای اهل کتابو هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ یو برابر دی، دا چې د الله نه پرته بل څه به نه لمانځو، نه به څه شی ورسره شریکوو او نه به څوك له الله پرته یو بل د خدایانو په توګه نیسي، نو که وګرځېدل بیا ورته

ووایئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان یو). (د آل عمران سورت: ۶۴ ایت)

او د دې ګواهۍ دلیل چې محمد د الله رسول دی، د الله تعالی دا قول دی:

﴿لَقَدۡ جَآءَكُمۡ رَسُولٞ مِّنۡ أَنفُسِكُمۡ عَزِيزٌ عَلَيۡهِ مَا عَنِتُّمۡ حَرِيصٌ عَلَيۡكُم بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ رَءُوفٞ رَّحِيمٞ128﴾

((دا دی) تاسو ته یو داسې رسول راغلی چې خپله له همدا تاسو څخه دی، څه چې تاسو کړوي هغه په ده ډېر ګران (او درانه) تماميږي، ستاسې د ښېګڼې حریص دی، پر مومنانو مهربان خواخوږی دی). [التوبة سورت: ایت ۱۲۸].

او د دې ګواهۍ ورکولو معنا چې محمد د الله رسول دی دا ده چې: په کومو شیانو هغه امر کړی په هغو کې یې طاعت وشي، د کومو شیانو په اړه یې چې خبر ورکړی په هغو کې ریښتینی وګڼل شي، له کومو شیانو یې چې منع کړې او رټلي یې دي له هغو ډډه وشي، او دا چې د الله عبادت یوازې په هغو شیانو وشي چې د هغه په شریعت کې دي.

او د لمانځه، زکات او د توحید د تفسیر دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ5﴾

(او هغوی ته (هم) بل څه امر نه و شوی، پرته له دې چې د الله عبادت وکړي، په داسې حال کې چې هغه لره د خپل دین سوچه کوونکي حق پلوي اوسي، لمونځ دې ترسره کوي،

زکات دې ورکوي او همدا سم صحیح دین دی). [البینة سورت: ۵ ایت].

او د روژې دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ183﴾

(اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی دی! پر تاسې روژه فرض کړی شوې ده لکه څنګه چې ستاسې پر پخوانیو فرض کړی شوې وه، د دې لپاره چې تاسې پرهېزګاران شئ). (البقره سورت: ۱۸۳ ایت)

او د حج دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلۡبَيۡتِ مَنِ ٱسۡتَطَاعَ إِلَيۡهِ سَبِيلٗاۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلۡعَٰلَمِينَ97﴾

(او پر خلکو د الله دا (فرض حق) دی، د دې کور (بیت الله) حج (قصد کول په نیت د حج)، پر هغه چا چې هغه (بیت الله) ته د تګ توان لري او څوک چې کافر شو (د دې امر له منلو انکار وکړي)، نو بېشکه چې الله له تولو عالمیانو بې نیازه دی). [آل عمران سورت: ایت ۹۷].

دوهمه مرتبه: ایمان؛ او هغه څه د پاسه اویا څانګې لري، لوړه یې د لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ویل دي، او ښکته یې له لارې څخه د ضرري شي لرې کول دي، او حیاء د ایمان یوه څانګه ده.

ارکان یې شپږ دي: چې پر الله تعالی، د هغه پر ملائکو، د هغه پر کتابونو، د هغه پر رسولانو، د آخرت پر ورځ او د تقدیر په خیر او شر ایمان ولرې.

د دې شپږو ارکانو دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿لَّيۡسَ ٱلۡبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمۡ قِبَلَ ٱلۡمَشۡرِقِ وَٱلۡمَغۡرِبِ وَلَٰكِنَّ ٱلۡبِرَّ مَنۡ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلۡكِتَٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ...﴾

((یوازې دا کار) نیکي نه ده چې تاسي خپل مخونه ختیځ یا لوېدیځ لوري ته (په لمانځه کې) واړوئ؛ بلکې (غوره) ښېګڼه (نېکي) هغه ده چې چا پر الله، د قیامت پر ورځ او ملاېکو او کتابونو او پر پیغمبرانو ایمان راوړی وي...) [البقرة سورت:۱۷۷ ایت].

او د تقدیر دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿إِنَّا كُلَّ شَيۡءٍ خَلَقۡنَٰهُ بِقَدَرٖ 49﴾

(بېشکه موږ هر شی په یوه ټاکلې اندازه پیدا کړي). [القمر سورت: ایت ۴۹].

درېیمه مرتبه: احسان -یو رکن- دی، او هغه دا چې د الله تعالی عبادت داسې وکړې لکه ته چې هغه وینې، او که ته هغه نه وینې، نو هغه خو تا وینې.

او دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَواْ وَّٱلَّذِينَ هُم مُّحۡسِنُونَ128﴾

(بې شکه الله هغو کسانو سره (مل) دی چې تقوی کوي او هغوی چې نیک چارې دي). [النحل سورت: ایت ۱۲۸].

او د الله تعالی قول دی:

﴿وَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱلۡعَزِيزِ ٱلرَّحِيمِ217 ٱلَّذِي يَرَىٰكَ حِينَ تَقُومُ218 وَتَقَلُّبَكَ فِي ٱلسَّٰجِدِينَ219﴾

(او پر ډېر مهربان برلاسي (الله) بروسه وکړه (۲۱۷)

هغه ذات چې تا ویني کله چې پاځیږې (۲۱۸)
او په سجده کوونکو کې ستا اوړېدل (پرېوتل پاڅېدل ویني). (د الشعراء سورت: ۲۱۷- ۲۱۹ ایتونه)
او د الله تعالی وینا:
﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأۡنٍ وَمَا تَتۡلُواْ مِنۡهُ مِن قُرۡءَانٍ وَلَا تَعۡمَلُونَ مِنۡ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيۡكُمۡ شُهُودًا إِذۡ تُفِيضُونَ فِيهِ...﴾
(او ته چې په هر حالت کې اوسې او له قرآنه چې هر څه لولې او (ای خلکو) تاسو چې هر څه عمل کوئ (په هر حال مونږ پر تاسو شاهد یو کله چې تاسو پکې بوخت (لګیا یاست...) [یونس سورت: ایت ۶۱] ایت.
(له سنت څخه یې دلیل): د جبریل (علیه السلام) مشهور حدیث دی، چې له عمر رضي الله عنه څخه روایت دی، وایي چې:
"بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ، شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعَرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ !
«یوه ورځ مونږ له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ناست وو، ناڅاپه یو سړی را ښکاره شو، چې تکې سپینې جامې او تک تور ویښته یې وو، پر هغه د سفر کومه نښه نه ښکارېده او له مونږ هیڅوا هغه نه پېژندلو، تر دې چې نبي صلی الله علیه وسلم ته کښېناست، خپل زنګونونه یې د هغه له زنګونونو سره ولګول او لاسونه یې پر ورنو کېښودل، او ویې ویل: ای محمده!

أَخْبِرْنِي عَنِ الإِسْلَامِ؟
داسلام باره کې خبر راکړه؟
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الإِسْلَامُ: أَنْ تَشْهَدَ أَلَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا، قَالَ: صَدَقْتَ - فَعَجِبْنَا لَهُ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ –.
نو رسول الله ﷺ وفرمایل: اسلام دا دی چې ګواهي ورکړې پدې چې په حقه د عبادت وړ نشته مګر یوازې الله دی او دا چې محمد -صلی الله علیه وسلم- د الله رسول دی، لمونځ قائم کړې، زکات ورکړې، د رمضان روژه ونیسې، او د بیت الله حج وکړې که له وسې دې پوره وه، هغه وویل: رښتیا دې وویل. - نو موږ ورته حیران شو، چې پوښتنه هم ترې کوي او تصدیقوي یې هم –.
قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ؟
ویې ویل: نو د ایمان په اړه خبر راکړه؟
قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ: صَدَقْتَ.
هغه وفرمایل: "چې په الله، د هغه پر ملائکو، د هغه پر کتابونو، د هغه پر رسولانو، د آخرت په ورځ، او د خیر او شر په تقدیر ایمان ولرې". هغه وویل: "رښتیا دې وویل".
قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ؟
ویې ویل: نو د احسان په اړه خبر راکړه؟
قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ.

ويې فرمایل: «چې د الله داسې عبادت وکړې لکه ته یې چې وینې، که چیرته یې ته نه وینې نو هغه خو تا وینې».
قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ؟
ويې ويل: نو د قيامت په باره کې ما خبر کړه؟
قَالَ: مَا المَسْؤُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ.
هغه وويل: «پدې (ځواب) له پوښتونکي څخه پوښتل شوی ډير نه پوهيږي».
قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا؟
ويې ويل: نو د هغې له نښو څخه ما خبر کړه؟
قَالَ: أَنْ تَلِدَ الأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الحُفَاةَ العُرَاةَ العَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ، يَتَطَاوَلُونَ فِي البُنْيَانِ.
ويې فرمايل: دا چې وينځه خپله مالکه وزيږوي، او دا چې ته به لغړې پښې، لوڅ، بېوزله د پسونو شپانه وينې، چې د ودانيو په لوړولو کې به يو پر بل سبقت کوي.
قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ لِي: يَا عُمَرُ! أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ، أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ".
(عمر رضي الله عنه وويل:) بيا هغه روان شو، يو څه وخت تېر شو، بيا (رسول الله ﷺ) وويل: «اې عمره! آيا ته پوهيږې چې پوښتونکی څوک و؟» ما وويل: الله او د هغه رسول ښه پوهيږي، ويې فرمايل: «دا جبريل و، هغه تاسو ته راغلی و تر څو مو دين درووښايي».

[دريم اصل]

د خپل نبي محمد ﷺ پيژندنه: هغه محمد زوی د عبد الله، زوی د عبد المطلب، زوی د هاشم دی، هاشم له قريشو څخه دی، قريش له عربو څخه دي، او عرب د اسماعيل زوی د ابراهيم الخليل له اولادې څخه دي – پر هغه او زموږ پر نبي دې غوره درود او سلام وي-.

هغه درې شپېته کاله عمر درلود، څلوېښت يې له نبوت وړاندې او درويشت يې د نبي او رسول په توګه.

په اقرأ باندې نبي او په مدثر باندې رسول شو، او د ده ښار مکه ده.

الله تعالى له شرک څخه په وېرولو او توحيد ته په بللو باندې مبعوث کړی دی، دليل يې د الله تعالى دا قول دی:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمُدَّثِّرُ 1 قُمۡ فَأَنذِرۡ 2 وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ 3 وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ 4 وَٱلرُّجۡزَ فَٱهۡجُرۡ 5 وَلَا تَمۡنُن تَسۡتَكۡثِرُ 6 وَلِرَبِّكَ فَٱصۡبِرۡ 7﴾

(اې په جامه کې ځان نغښتونکيه (١)

پاڅېږه او خبرداری ورکړه (٢)

او د خپل پالونکي لويي بيان کړه (٣)

او خپلې جامې پاکې وساته (٤)

او له هرې پليتۍ څخه ډډه وکړه (٥)

او داسې ښېګڼه مه کوه چې (بدل) زياتوالی يې غواړې (٦)

او پالونکي ته دې صبر کوه) [المدثر سورت: ١- ٧ ايت].

او د

﴿قُمۡ فَأَنذِرۡ﴾:

﴿قُمۡ فَأَنذِرۡ﴾ معنا: له شرک څخه يې ويروي او توحيد ته بلنه ورکوي.

﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ﴾

﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ﴾

يعنې: په توحيد سره يې عظمت بيان کړه.

﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ﴾

﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ﴾

يعنې: کړنې دې له شرک څخه پاکې کړه.

﴿وَٱلرُّجۡزَ فَٱهۡجُرۡ﴾

﴿وَٱلرُّجۡزَ فَٱهۡجُرۡ﴾

الرُّجْز: بتان، او پرېښودل يې: پخپله د بتانو پرېښودل، او له هغوی او مشرکانو څخه بيزاري.

لس کاله يې همداسې توحيد ته په بلنه تېر کړل، له لسو کالو وروسته د اسمان په لور بوتلل شو او پنځه لمونځونه پرې فرض شول، بيا يې مکه کې درې کاله لمونځ وکړ او له هغې وروسته ورته مدينې ته د هجرت امر وشو.

او هجرت د شرک له هېواد څخه د اسلام هېواد ته تللو ته وايي.

او د شرک له هېواد څخه د اسلام هېواد ته هجرت کول پدې امت فرض دي، او دا حکم د قيامت تر راتللو پورې پاتې دی.

دليل يې د الله تعالی دا قول دی:

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَوَفَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ ظَالِمِيٓ أَنفُسِهِمۡ قَالُواْ فِيمَ كُنتُمۡۖ قَالُواْ كُنَّا مُسۡتَضۡعَفِينَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ قَالُوٓاْ أَلَمۡ تَكُنۡ أَرۡضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةٗ فَتُهَاجِرُواْ فِيهَاۚ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرًا97 إِلَّا ٱلۡمُسۡتَضۡعَفِينَ مِنَ ٱلرِّجَالِ وَٱلنِّسَآءِ وَٱلۡوِلۡدَٰنِ لَا يَسۡتَطِيعُونَ حِيلَةٗ وَلَا يَهۡتَدُونَ سَبِيلٗا98﴾

(بې شكه هغه كسان چې ملايكې يې سا اخلي په داسې حال كې چې پر خپلو ځانو ظالمان وو، (ملايكې) ورته وايي په څه حال كې وئ؟ دوى به وايي موږ په ځمكه كې كمزوري وو، ورته وايي آيا د الله ځمكه پراخه نه وه چې هجرت مو پكې كړى وى؟ نو د دې خلكو استوګنځى جهنم دى او هغه د وركرځېدلو ډېر بد ځاى دى (۹۷)

پرته له هغو كمزورو نارينه و، ښځو او ماشومانو چې نه څه چاره لري او نه كومه لار پېژني) [النساء سورت : ۹۷ - ۹۸ ايتونه].

او د الله تعالى دا قول:

﴿يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّ أَرۡضِي وَٰسِعَةٞ فَإِيَّٰيَ فَٱعۡبُدُونِ56﴾

(اې زما هغو بندګانو چې ايمان يې راوړى بې شكه زما زمكه پراخه ده نو يوازې زما عبادت وكړئ). [العنكبوت سورت: ۵۶ ايت].

بغوي رحمه الله وايي: «د دې آيت د نزول سبب دا دى: چې دا د هغو مسلمانانو په اړه دى چې په مكه كې وو او هجرت يې نه و كړى، الله ورته د ايمان په نوم غږ وكړ».

او له سنتو څخه پر هجرت باندې دليل د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- دا قول دى:

"لَا تَنْقَطِعُ الهِجْرَةُ حَتَّى تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ، وَلَا تَنْقَطِعُ التَّوْبَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا".

«هجرت تر هغه بندېږي تر څو چې توبه نه وي بنده شوې، او توبه تر هغه نه بندېږي تر څو چې لمر له لویدیځه نه وي راپورته شوی».

کله چې په مدینه کې ځای پر ځای شو؛ د اسلام د پاتې نورو احکامو امر ورته وشو - لکه: زکات، روژه، حج، اذان، جهاد، امر بالمعروف او نهی عن المنکر - پدې کې یې لس کاله تېر کړل.

هغه صلی الله علیه وسلم وفات شو او دین یې پاتې شو، دغه یې دین دی، هیڅ خېر یې ندی پرېښی مګر دا چې خپل امت ته یې ورښودلی، او هیڅ شر یې ندی پرېښی مګر دا چې خپل امت یې ترې ویرولی.

او هغه خېر چې ده خپل امت ته ښودلی؛ توحید او ټول هغه څه دي چې د الله خوښ دي او پرې راضي کېږي.

او هغه شر چې امت یې ځیني ویرولی؛ شرک او ټول هغه څه دي چې د الله نه دي خوښ او منع یې ترې کړې ده.

الله ټولو خلکو ته مبعوث کړ او د هغه طاعت یې پر پېریانو او انسانانو ټولو فرض کړ، دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيۡكُمۡ جَمِيعًا...﴾

(وو ایه: ای خلکو! زه تاسو ټولو ته د هغه الله رسول یم...)

[الأعراف سورت:۱۵۸ ایت].

او الله تعالی پرې دین بشپړ کړی دی؛ دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿...ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ...﴾

(...نن مې ستاسو دین درته پوره کړی، خپل نعمت مې درباندې تمام کړی او همدغه اسلام مې ستاسو د دین په توګه درته غوره کړی دی...) [المائدة سورت: ۳ ایت].

او د هغه پر وفات دلیل د الله تعالی دا قول دی:

﴿إِنَّكَ مَيِّتٞ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ30 ثُمَّ إِنَّكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ عِندَ رَبِّكُمۡ تَخۡتَصِمُونَ31﴾

(بېشکه ته مړ کېدونکی یې او دوی هم مړه کېدونکي دي (۳۰)

بیا به تاسي (ټول) د قیامت په ورځ د خپل رب پر وړاندې جګړې کوئ) [سورت الزمر: ۳۰-۳۱ ایتونه].

او خلک چې کله مړه شي نو بیا به راژوندي کیږي، دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿مِنۡهَا خَلَقۡنَٰكُمۡ وَفِيهَا نُعِيدُكُمۡ وَمِنۡهَا نُخۡرِجُكُمۡ تَارَةً أُخۡرَىٰ55﴾

(له همدې (ځمکې) مو تاسو پیدا کړئ، همدې ته مو بېرته وروګرځوو او له همدې به مو بل وار (هم) راوباسو). [طه سورت: ۵۵ آیت]، او د الله تعالی دا وینا:

﴿وَٱللَّهُ أَنۢبَتَكُم مِّنَ ٱلۡأَرۡضِ نَبَاتٗا17 ثُمَّ يُعِيدُكُمۡ فِيهَا وَيُخۡرِجُكُمۡ إِخۡرَاجٗا18﴾

(او تاسې یې له ځمکې (په یوه خاص ډول) راوتوکولئ (۱۷)
بیا به مو بېرته هغې ته ورستانه کړي او (بیابه مو) ترې راوباسي په راویستلو سره). [سورت نوح: ۱۷ - ۱۸ ایتونه].

او له بیا ځل راژوندي کېدو وروسته به حساب ورسره کېږي او د اعمالو بدله به ورکول کېږي، دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿...لِيَجۡزِيَ ٱلَّذِينَ أَسَٰٓـُٔواْ بِمَا عَمِلُواْ وَيَجۡزِيَ ٱلَّذِينَ أَحۡسَنُواْ بِٱلۡحُسۡنَى﴾

(...تر څو بد عمله کسانو ته د خپلو عملو بدله ورکړي او چا چې ښه کړي هغه ته په ښو سره بدله ورکړي) [سورت النجم: ۳۱ ایت].

او چا چې پر بعث تکذیب وکړ کافر شو، دلیل یې د الله تعالی دا قول دی:

﴿زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَن لَّن يُبۡعَثُواْۚ قُلۡ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبۡعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلۡتُمۡۚ وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ 7﴾

(کافرانو دا خیال (او دعوا) کړې چې بیا به هغوی را ژوندي نه شي، ورته ووایه: ولې نه! زما په رب قسم چې تاسي به را ژوندي کیږئ او څه مو چې کړي پر هغو به خبریږئ او دا پر الله ډېره اسانه ده). [التغابن سورت: ۷ آیت].

او الله ټول پیغمبران زیری ورکوونکي او وېروونکي لیږلي دي، دلیل یې د الله دا قول دی:

﴿رُّسُلٗا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةُۢ بَعۡدَ ٱلرُّسُلِۚ...﴾

(دا ټول) رسولان زېرى وركوونكي او وېرووونكي (لېږل شوي وو) تر څو له رسولانو وروسته خلكو ته د الله پر وړاندې كوم دليل پاتې نه شي...) (النساء سورت: ۱۶۵ ايت)

لومړنى يې نوح عليه السلام و.

او وروستى يې محمد صلى الله عليه وسلم دى، او هغه خاتم النبيين دى، له هغه وروسته بل نبي نشته؛ او دليل يې د الله تعالى دا قول دى:

﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٖ مِّن رِّجَالِكُمۡ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ...﴾

(محمد (صلى الله عليه وسلم) ستاسي له نارينه و څخه د هيچا پلار نه دى مګر هغه د الله رسول او خاتم (وروستى) د پيغمبرانو دى...) [الأحزاب سورت: ۴۰ ايت].

د دې دليل چې نوح يې لومړى دى، د الله دا قول دى:

﴿إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦ...﴾

(يقيناً موږ تا ته هماغه شان وحي درلېږلې ده لكه نوح او له هغه وروسته نبيانو ته مو چې ورلېږلې ده...) [النساء سورت: ۱۶۳ايت].

او له نوح نه تر محمد صلى الله عليه وسلم پورې هر امت ته الله رسول لېږلى دى، چې يوازې د الله پر عبادت يې ورته امر كړى او د طاغوت له عبادته يې منع كړې دي، دليل يې د الله تعالى دا قول دى:

﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ...﴾

(او موږ هر ولس ته يو رسول ولیږه چې (يواځې) د الله تعالی عبادت وکړئ او له باطلو معبودانو ځان وساتئ...) (النحل سورت: ۳۶ ايت).

او الله پر ټولو بندګانو فرض کړي چې پر طاغوت کفر وکړي او پر الله ايمان ولري.

ابن القيم رحمه الله فرمايي: «د طاغوت معنا دا ده: چې بنده پر کوم معبود، يا پيروي کېدونکي او يا طاعت کېدونکي باندې له حده تېری وکړي».

او طاغوتان ډېر دي، خو سرکرده يې پنځه دي: ابليس لعنه الله، او هغه څوک چې عبادت يې کيږي او دی پرې راضي وي، او هغه څوک چې خلک خپل عبادت ته وربولي، او هغه څوک چې د غيبو له علم څخه د کوم شي دعوه کوي، او هغه څوک چې د الله له دين پرته په بل شي فيصلې کوي.

دليل يې د الله تعالی دا قول دی:

﴿لَآ إِكۡرَاهَ فِي ٱلدِّينِۖ قَد تَّبَيَّنَ ٱلرُّشۡدُ مِنَ ٱلۡغَيِّۚ فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ256﴾

(په دين (منلو) کې زور نشته، سمه لار له بې لارۍ څخه ځرګنده شوې ده، نو څوک چې د طاغوت (شيطان او بت) څخه منکر شي او په الله ايمان راوړي نو په داسې ټينګې کړۍ يې منګولې ولګولې چې پرې کېدل يې نشته او الله اوريدونکی

پوه دی). [البقرة سورت: ۲۵۶ ایت]، او همدا د "لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ" معنا ده، او په حدیث کې دي:

"رَأْسُ الأَمْرِ: الإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ: الصَّلَاةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ: الجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ".

"د دین سر اسلام دی، او ستن یې لمونځ دی، او لوړه څوکه یې د الله په لار کې جهاد دی".

او الله ښه پوهیږي.

فهرست

درې ګوني اصول او دلايل يې 2
درې ګوني اصول او دلايل يې 2
[لومړی اصل...6
[دويم اصل... 12
[دريم اصل 20

ps36v2.0 - 03/09/2026